

HAL
open science

“ Η ποινικοποίηση της ινδικής κάνναβης ”

Kostis Gotsinas

► **To cite this version:**

Kostis Gotsinas. “ Η ποινικοποίηση της ινδικής κάνναβης ”. Fotis Papadopoulos (éd.). Canavaccio : Κείμενα περί της ηδονιστικής δρόγης [Canavaccio : Textes sur la drogue hédoniste], Heteron, pp.23-30, 2009. ⟨hal-02925396⟩

HAL Id: hal-02925396

<https://hal.science/hal-02925396v1>

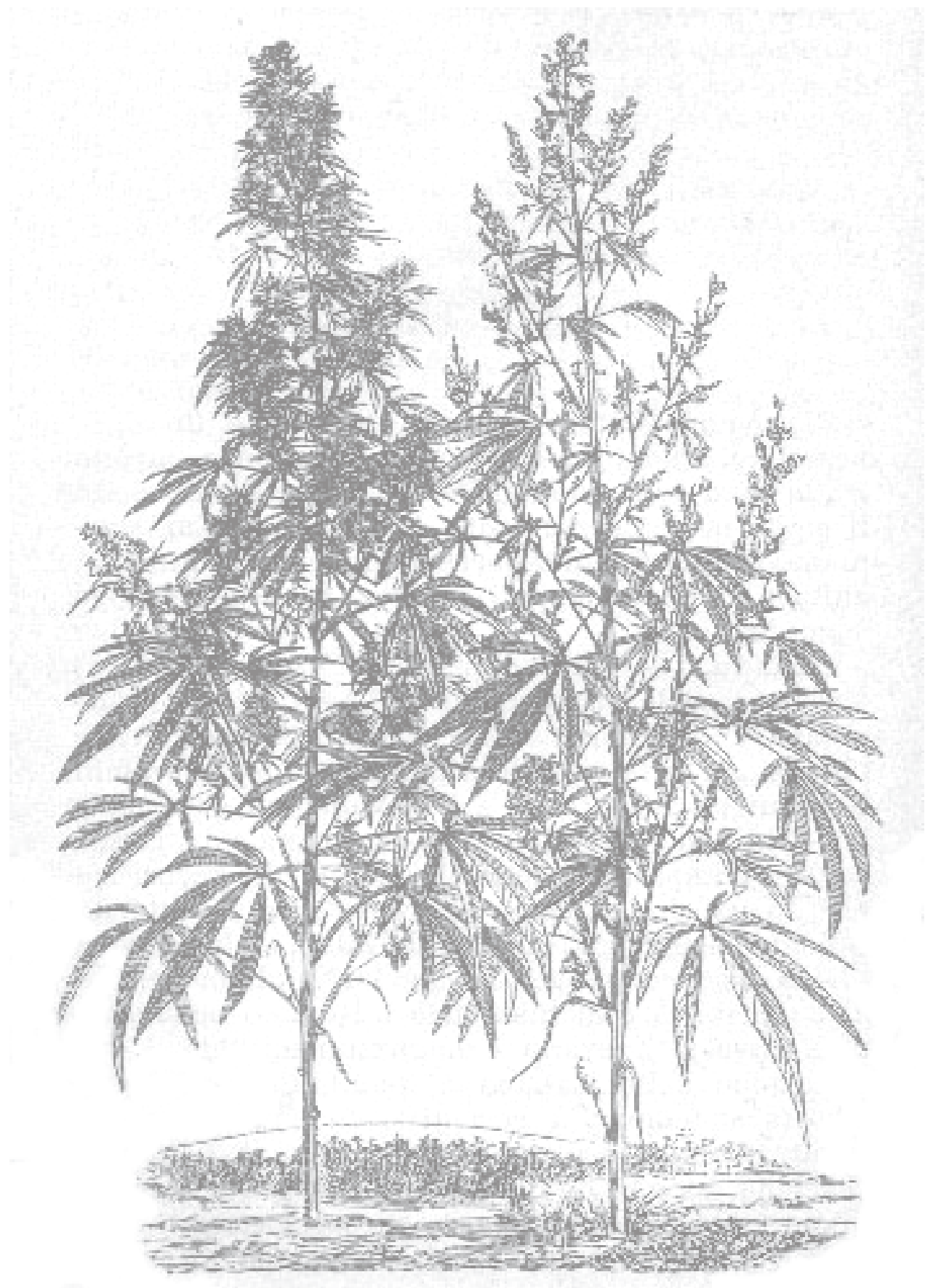
Submitted on 1 Oct 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HAL Authorization

Η κάνναβη στην Ελλάδα

Η ποινικοποίηση της ινδικής κάνναβης

Ας φανταστούμε ότι η καλλιέργεια της ινδικής κάνναβης, όχι μόνο είναι εξαπλωμένη σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, όχι μόνο συμβάλλει σημαντικά στην αγροτική οικονομία τους, αλλά ότι ενθαρρύνεται και φορολογείται από το Κράτος. Αυτό που σήμερα μπορεί να μοιάζει εφιάλτης ή όνειρο, ουτοπία ή φάρσα, αποτέλεσε πραγματικότητα πριν από έναν περίπου αιώνα. Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε μέσα από τα κείμενα των σχετικών νόμων πώς από τη νόμιμη καλλιέργεια, διακίνηση και χρήση φτάσαμε σε διάστημα λίγων χρόνων στην ποινικοποίησή τους.

Να σημειώσουμε πάντως από τώρα τρία κεντρικά σημεία σχετικά με την εξέλιξη της νομοθεσίας περί ινδικής κάνναβης:

- η έκδοση νόμων και διαταγμάτων στις αρχές του 20ου αιώνα με στόχο τον έλεγχο αρχικά και την απαγόρευση αργότερα της ινδικής κάνναβης ήταν μάλλον το αποτέλεσμα εξωτερικών πιέσεων, παρά κρατική αντίδραση στην καλλιέργεια ή τη χρήση του χασίς
- μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '30, ο νομοθέτης αντιμετωπίζει την ινδική κάνναβη χωριστά από το όπιο, τη μορφίνη, την ηρωίνη, την κοκαΐνη και τις άλλες ουσίες που θα ομαδοποιηθούν υπό την ονομασία «ναρκωτικά» και
- τα διάφορα νομικά κείμενα της εποχής υιοθετούν μία διάκριση μεταξύ ινδικής και κλωστικής κάνναβης.

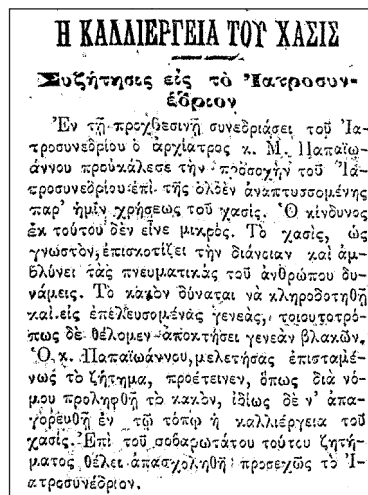
Αυτή η διάκριση, που στην πράξη είναι μάλλον προβληματική, χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογήσει την εφαρμογή δύο νομοθετικών μέτρων και σταθμών. Από τη μία μεριά, η καλλιέργεια της κάνναβης με σκοπό την εξαγωγή ινών, σπόρων και ελαίου ενθαρρύνθηκε από τα πρώτα βήματα του Ελληνικού Κράτους. Μόλις το 1836 το Βασιλικό Τυπογραφείο δημοσιεύει μία μελέτη του Γρ. Παπαδόπουλου περί καλλιέργειας της κάνναβης –δεν γίνεται λόγος περί χασίς ή περί ηδονιστικής χρήσης¹. Σταδιακά, και ιδίως από τις αρχές του 20ου αιώνα,

1. Παλαιολόγος Γρηγόριος, *Περί καλλιέργειας και παρασκευής της καννάβης*, Αθήναι, Βασιλική Τυπογραφεία, 1836.

οι προσπάθειες βιομηχανικής ή βιοτεχνικής εκμετάλλευσης του φυτού πολλαπλασιάζονται (βλ. και την Εισαγωγή), ενώ κατά τη μεταξική περίοδο η κανναβοκαλλιέργεια αφενός επεκτείνεται (Α.Ν. 976/1937) και αφετέρου τίθεται υπό κρατικό έλεγχο (Α.Ν. 1970/1939). Είναι ενδεικτικό ότι κανένας από τους δύο αυτούς αναγκαστικούς νόμους δεν αναφέρει το ενδεχόμενο το προϊόν της καλλιέργειας να χρησιμοποιηθεί για άλλους σκοπούς –κι αυτό σε μία περίοδο που οι χασισοπότες διώκονται απηνώς. Η περίοδος χάριτος για την κλωστική κάνναβη θα λήξει μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν τα συνθετικά νήματα θα την αντικαταστήσουν σε πολλές χρήσεις της: η καλλιέργειά της θα απαγορευτεί στην Ελλάδα το 1957.

Από την άλλη μεριά, η καλλιέργεια της ινδικής κάνναβης ενθαρρύνεται κι αυτή αρχικά (βλ. για παράδειγμα την έκθεση που υποβάλλει το 1887 ο δήμαρχος Ορχομενού Μαντινείας κατόπιν υπουργικής διαταγής)¹, αλλά από τα τέλη του 19ου και ιδίως από τις αρχές του 20ου αιώνα η παραγωγή και η χρήση της θα περιοριστούν από μία σειρά νομοθετημάτων.

Όπως μπορεί κανείς να συμπεράνει από ορισμένες διατάξεις αυτών των κειμένων και όπως αποδεικνύεται από την έρευνα της Ιωάννας Τσίγκανου², κεντρικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή έπαιξαν οι διμερείς εμπορικές σχέσεις Ελλάδας-Αιγύπτου, καθώς και η ενεργή ανάμειξη της βρετανικής διπλωματίας. Πιο συγκεκριμένα, κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη διμερών εμπορικών συμβάσεων το 1884, το 1890, το 1895 και το 1906, η Αίγυπτος, η οποία είχε ήδη απαγορεύσει την καλλιέργεια και την κατανάλωση του χασίς, αξίωσε από την ελληνική πλευρά να απαγορεύσει κι αυτή την καλλιέργεια στην επικράτειά της, καθώς το προϊόν της τελευταίας τροφοδοτούσε λαθραία την αιγυπτιακή αγορά. Ως αντάλλαγμα, τα ελληνικά καννά θα είχαν ευνοϊκή μεταχείριση κατά την εισαγωγή τους στην Αίγυπτο. Η Βρετανία, που έλεγχε τη χώρα από το 1882, πίεζε για την αποδοχή αυτών των όρων και την υπογραφή των συμβάσεων. Το κίνητρο αυτής

1. «Περὶ Χασίς. Ἐκθεσις τοῦ δημάρχου Ορχομενοῦ τῆς Μαντινείας», *Ελληνική Γεωργία*, ἔτος 3^ο, Μάρτιος 1887, τ. 3, σελ. 110-114.

2. Tsiganou Joanna G., *Law-Making on Drugs and Politics in Greece, Athens, National Centre for Social Research, 2003*, καὶ πιο συνοπτικά: Τσίγκανου Ιωάννα Γ., «Το "Ζήτημα των Ναρκωτικών". Μία ιστορική αναδρομή στην ελληνική νομοθεσία», στο Ι. Φαρσεδάκης, Γ. Σουλίκος, *Ναρκωτικά, Νομική και Εγκληματολογική διδασκαλία στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεωρία – Νομολογία – Υποδείγματα*, Αθήνα, Βασική Νομική Βιβλιοθήκη, 1996, σελ. 13-28.

της βρετανικής επιμονής ήταν κατά την Τσίγκανου ότι το ιδιότυπο καθεστώς της Αιγύπτου, που τυπικά εξακολουθούσε να είναι οθωμανική επαρχία, δημιουργούσε εμπόδια στη σύναψη διμερών συμφωνιών με άλλα κράτη.

Η βρετανική διπλωματία ήθελε, λοιπόν, να δημιουργήσει ένα προηγούμενο που θα της επέτρεπε να προχωρήσει αργότερα σε μια αντίστοιχη βρετανο-αιγυπτιακή συμφωνία. Μία άλλη ερμηνεία της βρετανικής στάσης, που δεν αναιρεί, αλλά ίσως συμπληρώνει την παραπάνω, ήταν ότι η Βρετανία επεδίωκε να εκτοπίσει το ελληνικό χασίς από την αιγυπτιακή αγορά προς όφελος του ινδικού χασίς. Εν πάση περιπτώσει, η ιστορία των εμπορικών συμβάσεων είναι στενά συνυφασμένη με τους πρώτους περιορισμούς της ινδικής κάνναβης στην Ελλάδα, όπως θα δούμε αμέσως.

Το πρώτο κείμενο που μαρτυρά την κρατική βούληση να περιοριστεί η χρήση του χασίς ανάγεται στα τέλη του 19ου αιώνα: είναι μία εγκύκλιος του τότε Υπουργού Εσωτερικών Στέφανου Δραγούμη (εγκ. υπ'αρ. 22 της 27ης Μαρτίου 1890).

Η εγκύκλιος αυτή βασιζόταν σε μία γνωμοδότηση του Ιατροσυνεδρίου για την επικινδυνότητα του χασίς και ζητούσε από τους κατά τόπους νομάρχες να ενεργήσουν για την έκδοση αστυνομικών διατάξεων που θα απαγόρευαν την κατανάλωση χασίς σε καφενεία και άλλα καταστήματα. Για παράδειγμα, μία διάταξη της Αστυνομίας Αθηνών και Πειραιώς θα υιοθετήσει λίγα χρόνια αργότερα αυτές τις υποδείξεις, απαγορεύοντας τη χρήση και επιβάλλοντας το κλείσιμο των εν λόγω καταστημάτων, τη δήμευση των εσόδων τους και την καταστροφή των συνέργων της χρήσης (αστ. διάταξις Ν 55 της 11ης Σεπτεμβρίου 1897). Ωστόσο, τα κείμενα αυτά, όπως και μία εγκύκλιος του Υπουργείου Δικαιοσύνης που απαγόρευε την εισαγωγή χασίς στις φυλακές (εγκ. υπ'αρ. 6348 της 6ης Απριλίου 1890), δεν φαίνεται να είχαν θεαματικά αποτελέσματα: μπορεί η αστυνομία να προβαίνει στο κλείσιμο κάποιων «χασισοποτειών», αλλά η χρήση της ινδικής κάνναβης στις φυλακές και τους τεκέδες θα αυξηθεί μάλλον παρά θα περιοριστεί στις αρχές του επόμενου αιώνα. Παράλληλα, η καλλιέργεια και η ιδιωτική χρήση του χασίς δεν αντιμετωπίζουν κανένα νομικό περιορισμό. Το γιατί εκδίδονται τέτοιες εγκύκλιοι και διατάξεις λίγα μόλις χρόνια μετά την έκθεση του δημάρχου Ορχομενού, δεν είναι ίσως άσχετο με τις –ατελέσφορες τελικά– διαπραγματεύσεις για την ανανέωση της ελληνο-αιγυπτιακής εμπορικής σύμβασης που θα εξέπνεε το Μάρτιο του 1890.

Εκεί όπου ο ρόλος της εξωτερικής πολιτικής υπήρξε χωρία καμία αμφιβολία καθοριστικός ήταν στην περίπτωση του νόμου ΓΡΚΓ' (3123) «περί φορολογίας της Ινδικής καννάβης και περί τελωνιακών μέτρων κατά την εξαγωγήν αυτής εις την αλλοδαπήν» που ψηφίστηκε, όχι χωρίς προσκόμματα, το 1906. Το νομοσχέδιο που κατατέθηκε στη Βουλή παρουσιάστηκε από τους εισηγητές του ως απλό φορολογικό μέτρο που θα εφαρμοζόταν σε ένα προσοδοφόρο γεωργικό προϊόν. Γρήγορα, όμως, έγινε σαφές ότι, κατά τις διμερείς συνομιλίες την

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
 ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Εν Αθήναις τη 22 Ιανουαρίου 1919

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
 Αριθμός φύλλου 14
 Περί αλητείας και επαιτείας
 Νόμος 1681

Αλητεία
 Άρθρον 1.

Όστις, εκ φυγοπονίας και στερομένου μέσων συντηρήσεως, περιπλανάται εις την χώραν ή περιφέρεται συνεχώς εν τίνι τόπω, χωρίς να έχη σταθερόν κατάλυμα, τιμωρείται δια φυλακίσεως μέχρις εξ μηνών.

Επαιτεία
 Άρθρον 2.

Όστις εκ φυγοπονίας ή φιλοχρηματίας επαιτεί ή εξωθεί προς επαιτείαν ή παραλείπει να παρεμποδίση από ταύτης πρόσωπα τελόντα υπό τηρευσίαν αυτού ή εν σχέσει εξαρτήσεως προς αυτόν, τιμωρείται δια φυλακίσεως μέχρι τριών ετών.

Άρθρον 5.

Όστις, άεργος ών ή αποδεδειγμένως διάγων άτακτον βίον, επιτίθεται καθ' έξιν εις χασισοποιίαν, φοιτών προς τούτο εις τοιούτου είδους καταγώγια ή άλλα ενδαιτήματα, τιμωρείται με φυλάκισιν ενός έτους. Εν υποτροπή ή ποινή αυτή δύναται να επιταθή μέχρι δύο ετών, ο δε καταδικασθείς υποβάλλεται και εις αστυνομικήν επιτήρησιν.

Δια της αυτής ποινής, προς δε και δια χρηματικής ποινής μέχρι δέκα χιλιάδων δραχμών, τιμωρούνται οι διευδυνταί ή οι συντηρούντες τοιούτου είδους καταγώγια ή ενδαιτήματα, εν οίς κατά σύστημα παρέχονται τα μέσα προς χασισοποιίαν ή οίτινες εν γνώσει ανέχονται τούτο καίτοι μη παρέχοντες τα μέσα.

Αι αυταί ποιναι επιβάλλονται και εις τους πολούοντας ή προμηθεύοντας χασίς εις τα εν τη προηγουμένη παραγράφω πρόσωπα.

Η κατά των επί τη βάση του παρόντος άρθρου εκδιδόμενων αποφάσεων έφεσις, ουδέποτε έχει ανασταλτικήν δύναμιν ουδ' επιτρέπεται μετ' αυτήν απόλυσις επί εγγήσει.

άνοιξη του 1906 για τη σύναψη μίας νέας εμπορικής συμφωνίας, η ελληνική αντιπροσωπεία είχε δεσμευτεί για την ψήφιση ενός νόμου που θα απαγόρευε την εξαγωγή χασίς στην Αίγυπτο. Υπό τα συνδυασμένα πυρά των βουλευτών της αντιπολίτευσης, ο πρωθυπουργός Γ. Θεοτόκης δήλωσε ότι: «το ζήτημα λοιπόν είναι καθαρόν αν ψηφισθή το νομοσχέδιον θα ψηφισθή και η σύμβασις, άλλως όχι»¹. Έτσι, με τον εκβιαστικό αυτό ελιγμό το σχέδιο νόμου πέρασε τελικά με ορισμένες τροποποιήσεις από τη Βουλή. Οι διατάξεις του νόμου προέβλεπαν τη φορολόγηση της καλλιέργειας ινδικής κάνναβης με οκτώ δραχμές ανά στρέμμα, την απαγόρευση της εξαγωγής προς την Αίγυπτο και την καταβολή εγγύησης ύψους 10 δραχμών ανά οκά (περίπου 1.300 γραμ.) για την εξαγωγή προς τις άλλες χώρες. Το άρθρο 15 όριζε ότι τα ποσά που θα συγκεντρώνονταν από τη φορολογία και τις κατακρατηθείσες εγγυήσεις θα προορίζονταν αποκλειστικά για έργα υποδομής (αποξηραντικά, υδραυλικά ή οδοποιίας) στις χασισοπαραγωγούς περιοχές –και αυτή ήταν η σημαντικότερη τροποποίηση που μπόρεσαν να επιφέρουν στο σχέδιο

νόμου οι αντιπρόσωποι των εν λόγω περιφερειών.

Ο νόμος 3123/1906, πάντως, δεν έκανε καθόλου λόγο για το εμπόριο του χασίς στον ελληνικό χώρο ή για τη χρήση του, η οποία τιμωρείτο με σχετικά ελαφρές ποινές από τις αστυνομικές διατάξεις. Αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, όμως, ένας νόμος (Ν. 1681/1919) που δεν αφορούσε τις ουσίες, αλλά την αλητεία και την επαιτεία, θα βάλει στο στόχαστρο έναν συγκεκριμένο τύπο χρήστη, τον οποίο όριζε ως εξής: «όστις, άεργος ών ή αποδεδειγμένως διάγων άτακτον βίον, επιτίθεται καθ' έξιν εις χασισοποιίαν, φοιτών προς τούτο εις τοιούτου είδους καταγώγια ή άλλα ενδαιτήματα». Η ποινή για το αδίκημα αυτό ήταν αυστηρή (φυλάκιση ενός έτους ή, σε περίπτωση υποτροπής, διπλάσια), ενώ οι ιδιοκτήτες τέτοιων καταστημάτων (οι τεκετζήδες) και οι έμποροι χασίς τιμωρούνταν επιπλέον με χρηματική ποινή που μπορούσε να φτάσει τις 10.000 δραχμές (να αναφέρουμε ενδεικτικά, ως μέτρο σύγκρισης με τις χρηματικές

1. Εφημ. Εμπρός, φυλ. 8ης Ιουνίου 1906, σελ. 2. (βλ. Canavaccio, σελ. 44)

τιμές που επέβαλλαν τα νομοθετήματα ότι ο μέσος μηνιαίος μισθός στην Αθήνα ήταν προπολεμικά -1914- περίπου 250 δραχμές και μεταπολεμικά -1926/27- περίπου 3400 δραχμές)¹. Με άλλα λόγια, αυτό που ποινικοποιούσε ο νόμος δεν ήταν οποιαδήποτε χρήση, αλλά η δημόσια χρήση από άτομα που τοποθετούνταν στο κοινωνικό περιθώριο: αυτούς που φωτογράφιζε ουσιαστικά ο νομοθέτης ήταν οι μάγκες, οι κουτσαβάκηδες και οι άνθρωποι της πιάτσας.

Τον αμέσως επόμενο χρόνο, όμως, δημοσιεύτηκε ο Ν. 2107/ 1920 «περί απαγορεύσεως της καλλιέργειας, της εμπορίας και της καταναλώσεως της ινδικής καννάβης (χασίς)», που τιμωρούσε γενικώς κάθε χρήστη με κράτηση ή/και πρόστιμο. Βέβαια, αφού ο νόμος περί αλητείας και επαιτείας εξακολουθούσε να είναι σε ισχύ, ο «απλός» χρήστης αντιμετώπιζε επεικέστερη ποινή (π.χ. κράτηση κάποιων ημερών) σε σχέση με τον «σεσημασμένο» χρήστη. Κατά τα άλλα, ο νόμος 2107 απαγόρευε εντελώς την καλλιέργεια, την αγοραπωλησία και την κατοχή ινδικής κάνναβης υπό την απειλή φυλάκισης από ένα μήνα μέχρι ένα χρόνο ή/και χρηματικής ποινής από 200 μέχρι 2.000 δραχμές. Θα μπορούσαμε να εντάξουμε κι αυτό το νομοθέτημα στο προαναφερθέν σχήμα της υιοθέτησης βρετανο-αιγυπτιακών απαιτήσεων από την ελληνική πλευρά. Κάτι τέτοιο δείχνει να ευσταθεί, αφού κατά την περίοδο που μας απασχολεί η κυβέρνηση Βενιζέλου ενδιαφερόταν για τη σύναψη μίας νέας εμπορικής σύμβασης, και η απαγόρευση της παραγωγής ινδικής κάνναβης αποτελούσε μία ένδειξη καλής θέλησης κατά τις διαπραγματεύσεις. Το κείμενο του νόμου ικανοποιούσε τις πιο αυστηρές προϋποθέσεις της αιγυπτιακής πλευράς, αντικαθιστώντας το νόμο του 1906 και σημαίνοντας το τέλος της νόμιμης καλλιέργειας της ινδικής κάνναβης στην Ελλάδα.

Ωστόσο, το ζήτημα της εμπορίας και των συναλλαγών γενικότερα δεν είχε κλείσει. Διότι, ενώ θεωρητικά η απαγόρευση της αγοράς, της πώλησης, της κατοχής, της μεταφοράς και κάθε άλλης δικαιοπραξίας θα ίσχυε από τις

ΤΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΩΝ

Εις τὸ Βιομηχανικὸν καὶ Ἐμπορικὸν Ἐπιμελητήριον Πειραιῶς ἐδηλώθησαν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τὰ κάτωθι ποσὰ ἐλευθέρων ἀποθεμάτων μέχρι τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου ἑ. ἔ.

Καφές σάκκοι ἡ20, ζάχαρις 7,882, ζάχαρις ἴσθας 1,712, ἄρνη 3,770, ἄλιπαστα, σολωμοὶ κίβ. 464, θαλασσὸς ἑαρ. 460, σαρδέλλαις ἑαρ. 1172, βαρέλια 482, δοχεία 892, τόννοι κίβ. 61, ρέγγες κίβ. 200, ρέγγες ἑάρ. 2892, καδιάρι ἑάρ. 10.

* Ὁ σ π ρ ι α.— Φασόλια σάκκοι 3,916, ρεβίθια 709, φακὲς 180, κουκά 42, μπιζέλια 29, μπιζέλια κίβ. 15.

Δ η η η τ ρ ι α κ ἄ.— Ἀραβόσιτος σάκκοι 1, 182, κριθὴ 1,750, ἄλευρα 2245, ἑλεια οἰκοδομησιμος κ. μ. 252,821, ἑλεια διάφορα ἐπιπλωσις κλπ. 260, χάρτης δεσιμίδες 3748, χάρτης δεκάδες 30000, χάρτης ῥόλλοι 230 κιάτια 12000, θαλάσσιον φύλλα 2500.

Π ρ ὶ τ ῆ ς Ὑ λ α ἰ, χ η μ α τ ἰ κ ἄ π ρ ο ἰ ὶ ν τ α κ λ π.— Γαϊάνθρακες τόννοι 2 1)2. Βάμβαξ ἑκ. 58,000. Νάφθολιτ τόννοι 2 1)2. Διάφορα ὕλικά προϊόντα τόννοι 5 1)2. Ψάρροκα τόν. 2. Γλυκοὶ ἑαρ. 36.

Σ ἄ θ α ἰ.— Ἀνθρακικὴ τόν. 63, σάκκοι 491 ἑαρ. 2. Κανστική τόν 14 1)2, ἑαρ. 192, ἑκ. 360. Λειμωνάδες τόν. 1, ἑαρ. 12. Κρυσταλλικὴ τόν. 2, ἑαρ. 25. Χρωμικὴ τόν. 1 1)2. Κάνναβις τόν. 26. Βραξέ τόν. 1 1)2, ἑκ. 150. Χλωριστὸς ἑαρ. 40. Νάτριον Νιτρικ 16 1)2. Βερ. Σουπεροξυτ τόν 4 1)2. Θεϊκὴ ἀμιωνία τόν. 10. Νονετροχλωρῆγκολ τόν. 12 1)2. Νιτρικ τόν. 4. Οξειδίου νάτριου τόν. 15. Τσιλικάτον τόν. 12. σάκκοι 80. Ἄμμωνιακόν ἄλας ἑαρ. 38, ἑκ. 780. Ἄμμωνιακόν θαλασσιτικὸν τόν. 150. Πυράκωμα τόν. 30. Βενζίνην τόν. 2 1)2.

Δηλώσεις αποθεμάτων προϊόντων των ἐμπόρων του Πειραιῶ (εφημερίδα "Ἔθνος" 1921). Στην κατηγορία "Σόδα", δηλώθηκαν 26 τόννοι κάνναβης

1. Στοιχεία από το: Πράσινας Π. Νικόλαος, Ἐρευναι περί της «ακριβείας της ζωῆς» και της κινήσεως των τιμῶν εν Αθήναις κατά τα ἔτη 1923-1927 (Στατιστικὴ Μελέτη), Αθήναι, Τυπ. Σταύρου Χριστοῦ, 1927

αρχές του επόμενου ημερολογιακού έτους, ένας νόμος που ψηφίστηκε το 1924 (Ν. 3070/1924) μετέθετε την αρχική διορία. Έτσι, «μετά μεν την 1ην Ιανουαρίου 1921 επιτράπησαν άπαντα τα ανωτέρω σιωπηρώς, την δε 24 Μαρτίου 1924 δια του Νόμου 3070 [...] και επισήμως μέχρι της 1ης Ιανουαρίου 1926...»¹.

Ταυτόχρονα, ο νόμος 3070 επανενεργοποιούσε εκείνες τις διατάξεις του νόμου του 1906 που αφορούσαν το εμπόριο με το εξωτερικό, με τη μόνη τροποποίηση ότι η εγγύηση κατά την εξαγωγή αυξανόταν από δέκα σε πενήντα δραχμές ανά οκά. Την επόμενη χρονιά, ένα νομοθετικό διάταγμα με ημερομηνία 7/11/1925 ανέβαλε εκ νέου την εφαρμογή της απαγόρευσης της εμπορίας για άλλα δέκα χρόνια, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1936.

Ποια ήταν η αιτία αυτών των αναβολών Κατά τις Αρχές επρόκειτο απλώς για παράταση ενός μεταβατικού καθεστώτος που θα επέτρεπε στους κατόχους αποθεμάτων χασίς (από την τελευταία νόμιμη ή από προγενέστερες σοδειές) να τα διοχετεύσουν στο εξωτερικό ώστε να μη ζημιωθούν. Φυσικά, θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι το ελληνικό Κράτος ανησυχούσε και για τα δικά του οικονομικά, σε μία περίοδο μεγάλων δημοσιονομικών δυσχερειών μετά τον πόλεμο, τη μικρασιατική εκστρατεία και την έλευση των προσφύγων: χάρη στις τροποποιήσεις του νόμου 2107, το Κεντρικό Ταμείο θα συνέχιζε να εισπράττει τις κατακρατηθείσες εγγυήσεις, τις οποίες ο νόμος 3070 φρόντισε να πενταπλασιάσει. Ίσως το ύψος αυτών των εσόδων να μην ήταν μεγάλο, αφού ουσιαστικά επρόκειτο για τις εγγυήσεις πλοίων που χάνονταν ή όσων επέλεγαν τη θαλάσσια λαθρεμπορική οδό, βγάζοντας νόμιμα χασίς από τη χώρα και θυσιάζοντας την εγγύηση όταν το πουλούσαν παράνομα στο εξωτερικό. Παρόλα αυτά, το ελληνικό Κράτος μπορούσε έτσι να έχει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο: και να διατηρήσει, δηλαδή, μία πηγή εσόδων, και να ικανοποιήσει όσους εξακολουθούσαν να έχουν στην κατοχή τους αποθέματα –που ήταν συχνά οι ίδιοι οι καλλιεργητές. Καθώς, όμως, καμία κρατική υπηρεσία δεν είχε καταγράψει τα αποθέματα αυτά, ουδείς ήταν σε θέση να γνωρίζει ποιος κατείχε τι. Και, καθώς η απαγόρευση της παραγωγής και η συνεχιζόμενη ζήτηση παρά την απαγόρευση της χρήσης αύξαναν τις τιμές, υπήρχαν μεγάλα περιθώρια κέρδους από την πώληση στην εσωτερική αγορά ή από το λαθρεμπόριο στο εξωτερικό, ενώ παράλληλα οι πιο δραστήριοι έμποροι φρόντιζαν να ανανεώσουν τα αποθέματά τους μέσω παράνομων καλλιεργειών ή εισαγωγών από τις γειτονικές χώρες.

Αυτό το ιδιότυπο νομικό καθεστώς πήρε τέλος, όχι υπό την πίεση της Αιγύπτου ή της Μεγάλης Βρετανίας, αλλά της Κοινωνίας των Εθνών. Μετά την επικύρωση της περί οπίου Σύμβασης της Γενεύης (1925), η οποία για πρώτη φορά ενέτασσε το χασίς στις «ναρκωτικές ουσίες», το ελληνικό Κράτος προχώρη-

1. Κοπανάρης Φωκίων, «Η διεθνής προσπάθεια δια την καταπολέμηση των ναρκωτικών φαρμάκων ως ηδονιστικών μέσων και αι προς τούτο ενέργειαι της Ελλάδος», *Αρχεία Υγιεινής, Έτος 1ο, Τεύχος 3ο, Ιούνιος 1937, σελ. 118.*

σε στη νομοθετική ρύθμιση της παραγωγής και παρασκευής των ναρκωτικών φαρμάκων, σύμφωνα με τη συμβατική του υποχρέωση. Ο νόμος 5539 του 1932 «περί μονοπωλίου των ναρκωτικών φαρμάκων και του ελέγχου αυτών» κατέταξε στα «ναρκωτικά», πέραν των οπιούχων και της κοκαΐνης, την ινδική κάνναβη και τα σκευάσματά της, σηματοδοτώντας έτσι την έναρξη της ενιαίας νομοθετικής αντιμετώπισης των ουσιών που ισχύει μέχρι σήμερα στην Ελλάδα. Βάσει των διατάξεων του νόμου 5539 που αφορούσαν την ινδική κάνναβη, απαγορευόταν η καλλιέργεια ή η εισαγωγή, καθώς και η κατοχή της. Οι παραβάτες τιμωρούνταν ιδιαίτερα αυστηρά, με χρηματική ποινή 80.000 δραχμών ανά κιλό χασίς και με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών. Η υφιστάμενη διάκριση της χρήσης σε «καθ'έξιν» και «περιστασιακή» συνεχιζόταν, αφού η πρώτη επέσυρε ποινές φυλάκισης (από ένα μήνα μέχρι ένα χρόνο) και χρηματική, ενώ η δεύτερη κράτηση μέχρι 30 ημέρες και πρόστιμο μέχρι 1.000 δραχμές. Οι δε ιδιοκτήτες και το προσωπικό των καταστημάτων όπου γινόταν συστηματική χρήση (πρόκειται προφανώς για τους τεκέδες) τιμωρούνταν με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών και χρηματική ποινή 75.000 δραχμές ανά κατασχεθέν κιλό ινδικής κάνναβης. Τέλος, ειδική πρόβλεψη και αυστηρές ποινές εγκαινιάζονταν για τους χρήστες που ήταν στρατιωτικοί ή ανήκαν στα σώματα ασφαλείας, καθώς και για σωφρονιστικούς υπαλλήλους που διευκόλυναν την εισαγωγή χασίς σε φυλακές.

Οι μεταγενέστερες συμπληρώσεις του νόμου 5539 ανέβασαν τον πήχη των ποινών: ο νόμος 6025 του 1934, για παράδειγμα, τιμωρούσε αφενός κάθε τύπου χρήση καθώς και την κατοχή για ατομική χρήση οποιασδήποτε παράνομης ουσίας με φυλάκιση από δύο μήνες έως δύο χρόνια και χρηματική ποινή, αφετέρου την κατοχή μεγάλων ποσοτήτων χασίς με χρηματική ποινή 75.000 ανά κιλό και κάθειρξη (5-10 χρόνια). Προπάντων, εισήγαγε την συμπληρωματική ποινή της εκτόπισης: μετά την έκτιση της ποινής του, ο καταδικασμένος εκτοπιζόταν σε μία περιοχή όπου δεν ήταν διαδεδομένη η χρήση ναρκωτικών -κοινώς σε κάποιο νησί που χρησίμευε ως τόπος εξορίας- για ένα χρονικό διάστημα από τρεις μήνες μέχρι δύο χρόνια. Επί του καθεστώτος Μεταξά, το διάστημα αυτό ορίστηκε σε ένα έως πέντε χρόνια και σε περίπτωση υποτροπής μπορούσε να φτάσει τα δέκα χρόνια (Α.Ν. 2430/1940).

Συνοψίζοντας, λοιπόν, τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ποινικοποίηση της ινδικής κάνναβης στην Ελλάδα δεν ήταν ούτε γραμμική, ούτε ομοιογενής: η δημόσια χρήση απαγορεύτηκε σχετικά πρώιμα και χωρίς μεγάλη επιτυχία, ενώ μέχρι τα μέσα τις δεκαετίας του '30 ο χρήστης ινδικής κάνναβης αντιμετωπιζόταν πιο επιεικώς από τον χρήστη άλλων ουσιών, ανάλογα με το πώς αξιολογούνταν η κατανάλωση και ο τρόπος ζωής του. Το εμπόριο επέσυρε μεν αυστηρότερες ποινές, αλλά άργησε να απαγορευτεί σε σχέση με τη χρήση. Η καλλιέργεια, τέλος, προτού απαγορευτεί το 1920, αντιμετωπίστηκε από το ελληνικό Κράτος ως πρόσσοδος και φορολογήθηκε όπως ένα οποιοδήποτε άλλο αγροτικό προϊόν. Έστω και με αυτές τις διαφοροποιήσεις,

όμως, μία σταθερά της νομοθεσίας περί χασίς είναι πως μέχρι το 1932 ήταν ανεξάρτητη από τα νομοθετήματα περί ναρκωτικών χρησιμοποιώντας όρους αναχρονιστικούς μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι το σημερινό αίτημα περί διαχωρισμού «σκληρών» και «μαλακών» ναρκωτικών ήταν πραγματικότητα στις αρχές του περασμένου αιώνα, αν και όχι απαραίτητα προς όφελος του χρήστη...

Κώστας Γκοσίνας

